Şiirde Şekil ve Ahenk Unsurları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Nazım birimi:** Şiiri oluşturan bölümlerin her birine verilen addır. **Dize (mısra):** tek satırdan oluşan birim. **Beyit:** iki dizeden oluşan birim. **Dörtlük:** dört dizeden oluşan birim. **Bent:** üç ya da daha fazla dizeden oluşan birim.
- **Ölçü (vezin):** Dizelerde düzenli bir ses ölçüsü oluşturma yoludur. **Hece ölçüsü**, dizelerdeki hece sayısının eşit olmasına dayanır (7'li, 8'li, 11'li gibi). Türkçede her hecede bir ünlü bulunduğu için hece sayısı ünlüler sayılarak bulunur.
- **Kafiye (uyak):** Dize sonlarında, anlamları ya da görevleri farklı sözcükler arasındaki ses benzerliğidir. **Redif:** Dize sonlarında aynı görevdeki ek, sözcük ya da söz öbeklerinin tekrarıdır. Redif kafiyeden sonra gelir: göz**lerde** / söz**lerde** → redif "-lerde", kafiye "öz".
- **Diğer ahenk unsurları: Kelime tekrarı**; **aliterasyon** (aynı ünsüzün ahenk oluşturacak biçimde tekrarlanması); **asonans** (aynı ünlünün ahenk oluşturacak biçimde tekrarlanması).
- **Ses akışı:** Şiirin, içeriğine uygun vurgu ve tonlamayla okunmasına imkân veren ses özellikleri taşımasıdır. Ahenk unsurları şiire ritim, müzikalite ve akılda kalıcılık kazandırır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Nazım birimlerini tanımlarıyla eşleştiriniz.
1. dize (mısra) 2. beyit 3. dörtlük 4. bent
a) Dört dizeden oluşan nazım birimi
b) Üç ya da daha fazla dizeden oluşan nazım birimi
c) Şiirde tek satırdan oluşan nazım birimi
d) İki dizeden oluşan nazım birimi

2 Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yeri uygun kavramla doldurunuz.
"Dize sonlarında aynı görevdeki ek, sözcük ya da söz öbeklerinin tekrarına ..... denir."

3 "Gönlüm bir kuş olup uçar dağlara"
Bu dize kaç hecelidir?
A) 8 B) 9 C) 10 D) 11 E) 12

4 Şiirde aynı ünsüzlerin ahenk oluşturacak şekilde tekrarlanmasına ne ad verilir?
A) Kafiye B) Redif C) Asonans D) Nazım birimi E) Aliterasyon

5 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Hece ölçüsü, dizelerdeki hece sayısının eşit olmasına dayanır.
( ) Beyit, dört dizeden oluşan nazım birimidir.
( ) Asonans, aynı ünlünün ahenk oluşturacak biçimde tekrarlanmasıdır.
( ) Redif, kafiyeden önce gelir.

6 Kavramları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. ölçü 2. kafiye 3. redif 4. aliterasyon 5. asonans

a) Aynı ünsüzün tekrarı
b) Dizelerdeki ses ölçüsü düzeni
c) Aynı ünlünün tekrarı
d) Dize sonlarında görevleri farklı sözcükler arasındaki ses benzerliği
e) Dize sonlarında aynı görevdeki ek ya da sözcüklerin tekrarı

7 "Sessiz sokaklarda sabahın serin sesi"
Bu dizede hangi ünsüzün tekrarıyla aliterasyon yapılmıştır?

A) s B) n C) r D) l E) k

8 "Bir çınar gölgesinde uyudu yorgun çoban,
Sürüsü yamaçlarda otladı akşama dek."
Bu dizeler hangi nazım birimiyle yazılmıştır?

A) Beyit B) Dörtlük C) Paragraf D) Dize E) Bent

9 "Bir yol gider köyümüze"
Bu dizeyi hecelerine ayırınız ve kaç heceli olduğunu yazınız.

10 Ahenk unsurları (kafiye, redif, ses tekrarları) şiire neler kazandırır? İki özellik yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Akşam iner köyümüze sessiz
Kuşlar döner yuvasına tek tek
Anam yakar ocakta ateşi
Pencereden bakar yolu gözler"
Bu dörtlüğün dizeleri kaçar hecelidir?

A) 9 B) 10 C) 11 D) 12 E) 13

12 "Bir hasret okunur o yorgun gözlerde,
Bir sevda gizlenir söylenmemiş sözlerde."
Bu beyitte redif ve kafiye aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Redif: gözlerde / Kafiye: sözlerde
B) Redif: öz / Kafiye: -lerde
C) Redif: -lerde / Kafiye: öz
D) Redif: bir / Kafiye: -lerde
E) Redif: -de / Kafiye: -ler

13 "Dalların ucunda titrer yapraklar,
Güz gelmiş, sararmış eski bahçeler;
Susmuş kuş sesleri, susmuş çeşmeler,
Yalnız bir rüzgârdır kapımı yoklar."
Bu dörtlükte 2. ve 3. dizelerin sonundaki sözcüklerde yer alan redifi yazınız. Ayrıca 3. dizede ahengi sağlayan başka bir unsuru belirtiniz.

14 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Hece ölçüsüyle yazılmış bir şiirde dizelerin hece sayıları eşittir.
( ) Kafiye yalnızca dizelerin başında bulunur.
( ) Bir şiirde birden fazla ahenk unsuru bir arada kullanılabilir.
( ) Bent, en az üç dizeden oluşur.

15 "Dağlar aşar, ırmak akar, yol uzar"
Bu dizede hangi ünlünün tekrarıyla asonans yapılmıştır?

A) u B) a C) ı D) e E) o

16 Aşağıdaki dize sonu sözcük çiftlerinin hangisinde **redif yoktur**, yalnızca kafiye vardır?

A) dağlara / bağlara
B) yanar / kanar
C) gözler / sözler
D) gül / bülbül
E) yazıyor / kazıyor

17 "Gel gel diyor bana bu ıssız yollar,
Gel gel diyor uzaktaki sılam."
Bu dizelerde ahengi sağlayan en belirgin unsur aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kafiye B) Redif C) Hece sayısının farklı olması D) Asonans E) Kelime tekrarı

18 Kafiye ve redif içeren bir beyit yazınız. Beyitteki kafiyeyi ve redifi belirtiniz.

19 "Kapıda bekler annem,
Yol gözler akşama dek;
Bir ses duysa sevinir,
Bir yaprak düşse bile,
Oğlum geldi sanır."
Bu şiir hangi nazım birimiyle yazılmıştır?

A) Dize B) Dörtlük C) Bent D) Beyit E) Paragraf

20 Şiirin, içeriğine uygun vurgu ve tonlamayla okunmasına imkân verecek ses özellikleri taşımasına ne ad verilir?

A) Redif B) Ses akışı C) Nazım birimi D) Çağrışım E) Söyleyici

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Yaylalarda kekik kokar sabahları
Sisler iner, sessiz serin dallara
Çobanın kavalı ağlar yamaçta
Bir türkü yükselir mavi yollara"
Bu dörtlükle ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Dört dizenin hece sayısı birbirine eşittir.
B) Doğa ile ilgili görüntülere yer verilmiştir.
C) 2. dizede "s" ünsüzüyle aliterasyon yapılmıştır.
D) Nazım birimi dörtlüktür.
E) 2. ve 4. dizelerin sonunda "-lara" redifi vardır.

22 "Hece ölçüsü, halk şiirimizin yüzyıllardır kullandığı ölçüdür. Bu ölçüde dizelerin hece sayılarının eşit olması, şiire düzenli bir ritim kazandırır. - - - - Bu yüzden halk ozanlarının dizeleri kuşaktan kuşağa ezberlenerek aktarılabilmiştir."
Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Hece sayısı şiirin anlamını hiçbir biçimde etkilemez.
B) Halk ozanları şiirlerini genellikle kâğıda yazmıştır.
C) Günümüzde hiçbir şair hece ölçüsünü kullanmamaktadır.
D) Halk şiirinin konuları yalnızca doğa ile sınırlıdır.
E) Düzenli ritim ve kafiye, şiirin kolayca akılda kalmasını ve saz eşliğinde söylenmesini sağlar.

23 "Yaylalarda kekik kokar sabahları
Sisler iner, sessiz serin dallara
Çobanın kavalı ağlar yamaçta
Bir türkü yükselir mavi yollara"
Bu dörtlükle ilgili aşağıdaki yargılardan hangileri doğrudur?
I. 2. dizede aliterasyon vardır.
II. 2. ve 4. dizeler kafiyelidir.
III. Dörtlükte beyit nazım birimi kullanılmıştır.

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

24 Aşağıdaki dizelerden hangisi hece sayısı bakımından diğerlerinden **farklıdır**?

A) Sular çağlar derin vadilerde
B) Yağmur yağar kiremit damlara
C) Bir yıldız kaydı gece yarısı
D) Eski bir türkü dolandı dilime
E) Rüzgâr eser yaylanın başında

25 Aşağıdaki dize sonu sözcük çiftlerinin hangisinde kafiye ve redif **birlikte** kullanılmıştır?

A) sevinç / keder
B) gül / bülbül
C) yollarda / kollarda
D) ağaç / kuş
E) dağ / bağ

---

26 "Esme rüzgâr, esme dalların üstünde,
Uyusun kuşlar gülün, gülün dibinde."
Bu dizelerdeki ahenk unsurlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Söyleyici rüzgâra seslenmektedir.
B) "Esme" sözcüğü tekrarlanmıştır.
C) Dize sonlarında "-ünde / -inde" ses benzerliği vardır.
D) Dizeler arasında hiçbir ses benzerliği yoktur.
E) "Gülün" sözcüğü tekrarlanmıştır.

---

27 "Ne bir yol kaldı ardımda ne de bir iz,
Ne bir mektup geldi bana, ne de bir söz."
Bu dizelerde ahengi sağlayan unsurlar arasında aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?

A) Söz öbeği tekrarı
B) Redif
C) Kafiye
D) Kelime tekrarı
E) Dize başlarında ses tekrarı

---

28 "Halk şiirinin ustaları, ahengi yalnızca kafiye ile değil, ses tekrarlarıyla da kurar. Bir dizede aynı ünsüzün arka arkaya gelmesi, sözcüklere adeta bir davul ritmi kazandırır. Ünlülerin tekrarı ise dizeye bir ezgi yumuşaklığı verir."
Bu parçadan aşağıdakilerin hangisine **ulaşılamaz**?

A) Kafiye, halk şiirinde hiç kullanılmamıştır.
B) Asonans, dizeye ezgisel bir yumuşaklık katabilir.
C) Halk şiirinde ahenk birden fazla yolla sağlanır.
D) Aliterasyon, dizeye ritim kazandırabilir.
E) Ses tekrarları şiirin müzikalitesini artırır.

---

29 "Bir sabah uyandım, köyüm uzakta"
Bu dize 11 hecelidir. Bu dizeyle aynı hece sayısına sahip ve onunla kafiyeli olan ikinci bir dize yazınız.

30 "Dere kenarında bir söğüt ağlar,
Dalları suya eğilmiş, eğilmiş.
Bir gelin gitti buradan, der sular;
Düğün davulu çoktan susmuş, susmuş."
Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Dizelerde tek bir ahenk unsuru bile yoktur.
B) Bütün dizelerde aynı redif kullanılmıştır.
C) Nazım birimi beyittir.
D) Şiirde hiç kişileştirme yoktur.
E) Kelime tekrarı yoluyla ahenk sağlanmıştır.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**